

Хроніка.

ПРАЦЯ ДЕРЖВИДАВУ УКРАЇНИ ЗА 1924 РІК.

Випуск книжок Державного Видавництва України за 1924 рік порівнюючи з 1923 роком збільшився в $1\frac{1}{2}$ —2 рази. По кількості назв продукція виросла з 369 до 568—на 54%, а що до кількості випущених примірників з 3942000 до 7570000—на 92%,—при чому, підручників по Соцвику збільшилося з 1786000 до 4013000—на 131%, і книжок загальної масової літератури з 330000 до 1293000—на 292%.

В інших галузях літератури збільшення книжкової продукції порівнюючи з 1923 роком хитається між 25% по дитячій літературі та 110%—педагогічній. З них україн-

ською мовою—по-над 90% підручників та 75%—масової літератури.

Одже центром уваги видавничої політики Держвидаву 1924 році було насамперед задоволення книжкою найнаальніших вимог біжучого моменту, а саме—дати підручника робітничо-селянській молоді—що хвилею вдарилася до освіти й разом із тим—дати масову книжку мовою більшості.

Звертаючись нижче до динаміки книжкової продукції—бачимо, що за 1924 р. видано книжок:

	Назвиськ.	В %/о до загальн. кількості	Прим. книжок (в 1000)	В %/о до загальн. кількості
1-е півріччя січень—червень	178	31,3	1.115	14,7
3-я чверть р. липень—вересень . . .	185	32,6	2.770	36,6
4-я чверть р. жовтень—грудень . . .	205	36,1	3.685	48,7
Р а з о м	568	100%/о	7.570	100%/о

За першу половину року видано $\frac{1}{7}$ частину (14,7%) примірників всієї річної кількості;—решту $\frac{6}{7}$ —(84,3%) річної продукції виконано у другому півріччі.

Млявий випуск книжок за перше півріччя є наслідком—фінансової та паперової кризи Держвидав'у з одного боку та хибно взятої видавничої політики, яка взяла курс на товсту книжку не масового характеру й недоцільного використання виробничих можливостей апарату.

Це викликало депресію продукції та торговельних оборотів протягом січня—червня.

Поворотна видавнича політика до створення книжки для масового читача, напрям на видання дрібної, популярної масової літератури і зокрема лєнінської бібліотеки, а також видання шкільної книжки мовою національної більшості населення Республіки внесло оздоровлення у видавничу та торговельну роботу Держвидав'у, а також дала

стимул до піднесення продукційності апарату, скерувавши його на правильну виробничу лінію.

Продукція книжки стала хутко підвищуватися. І за 3-ю чверть року порівнюючи з 1-шою половиною року, вона збільшилася більш ніж в 2 рази. За останню-ж чверть більш ніж у 3 рази, навіть при скороченні апарату на 12—14%.

Одночасно з підвищенням продукції книжки знижується виробнича та продажна вартість друкованого аркушу на 27—39%.

Зниження продукційної вартості та продажної ціни одиниці продукції здешевило продажну ціну книжки—середня вартість якої з початку року ставила 90 коп., під кінець-же року—41 коп., цеб-то знизилася більш ніж на 50%, завдяки збільшенню середнього тиражу видання на 60%, зменшення середнього об'єму книжки на 70% та зниження організаційних витрат на 8—10%.

	1 чверть січ.—берез.	2 чверть квіт.—черв.	3-я чверть лип.—верес.	4 чверть жовт.—груд.
Виробнича вартість	3,55	3,49	2,50	2,21
в 0/00	100	98	70	62
Продажна ціна	8,88	8,22	6,46	5,40
в 0/00	100	93	73	61

Одже в царині продукції книжки, виробничої та продажньої вартості її, константуємо значне підвищення продукції та зниження вартості виробництва й продажньої ціни одиниці виробництва за друге півріччя й особливо за останню чверть року через піднесення продуктивності апарату, скорочення його, зменшення накладних витрат та улиблення твердої дисципліни в систему роботи.

В галузі торговельної діяльності спостерігається повільніший темп росту торговельного обігу, ніж зріст продукції книжки. Почасти це пояснюється деякою непристосованістю торгового апарату до потреб та вимог книжкового ринку, охоплення його та почасті низким культурним рівнем співробітників торговельних одиниць. Проте, не дивлячись на деякі хиби з боку торговельної політики, підсумки торговельних операцій за 1924 рік говорять про розвиток та поширення торгівлі книжкою, значне зміцнення позицій Держвидав'у на книжковому ринкові, та просунення літератури українською мовою. Торговельний обіг за 1924 рік в порівненні з торговельним обігом за 1923 рік збільшився майже вдвоє—з 1964907 крб. до

3800000 карб.—(на 90%) обіг за 1924 рік заокруглено за невиявленням остаточної суми за грудень), тоді як організаційні витрати на утримання апарату, помешкань, соцстраху та инш. збільшилися лише на 5%—з 651568 крб. за 1923 рік до 683262 карб. за 1924 рік (організаційні витрати взяті за листопад). Відсоток організаційних витрат у відношенні до торговельного обігу за 1923 рік ставить не більш 28% в той час, як за 1924 рік він не перевищує 18%—таким чином, знижується приблизно на 10%.

Динамика росту торговельного обігу однакова з ростом продукції книжки. Зниження торговельного обігу та підвищення відсотків організаційних витрат за 1-шу половину року були логичним наслідком неправильної лінії видавничої політики Держвидав'у, що узяв курс на товсту та дорогу книжку, що не забезпечує скорого збуту її та швидкого обігу на ринкові, тому, як уже зазначалося раніш, утворилась депресія торговельного обігу; торговельний обіг поступово звужувався, знизившись у червні на 35%, порівнюючи з обігом на січень. Загальна картина динаміки торгового обігу та організаційних витрат така:

	Торговий обіг	В 0/00	Організац. витрати	В 0/00	Орг. витр- в віднош. до торгов. обігу в 0/00
I чверть року січень—березень .	653092	100	142516	100	21,82
II „ „ квітень—червень .	515982	79	142714	100,1	27,66
„ „ липень—вересень .	919303	141	168802	118	18,36
V „ „ жовтень—грудень .	1711623	262	229230	161	13,39
Р а з о м	3800000	—	683262	—	18,00

З другого півріччя зріст торговельного обігу різко міняється в бік підвищення, а відсоток організаційних витрат знижується. Обіг зростає значно швидше ніж організаційні видатки й за останню чверть року він підвищується більш ніж у два з половиною рази, порівнюючи з обігом за січень—березень. Абсолютно збільшившись на 61% організаційні витрати дають у відношенні до торговельного обігу значно менший відсоток ніж за 1-шу та 2-у чверть року. Це свідчить

про здорову постановку торговельної політики. Зріст торговельного обігу створився новою книжкою, розрахованою на широкого масового покупця, зокрема по лєнінській літературі, біжучість якої в середньому не перевищувала 2-х—3-х місяців при тиражі—10—15000 примірників, та українським підручником з пересічним тиражем понад 40000 примірників.

Крім того й просунення книжки видання ДВУ стало набирати більшої питомої ваги

в загальній кількості проданих книжок. За січень—червень загальна кількість проданих книжок видання ДВУ ставила—55,70%, за червень—листопад відсоток їх піднявся до 64,50%. Завдяки-ж загальному зниженню ціни на книжки ДВУ [пересічна продажна вартість книжок ДВУ на 30% нижче пересічної ціни книжки чужих видань] вони стають серйозним конкурентом на книжковому ринкові для книжок чужих видань.

Підводячи підсумки роботи Держвидаву в його торговельній діяльності констатуємо, що за останнє півріччя спостерігається значне оживлення в наближенні книжки до читача, збільшення торговельного обігу, поступове зниження відсотку організаційних видатків та більше просування й поширення книжок власного видання.

Що до продукційності праці картина являє такий вигляд: числовий склад апарату

	По продук. книжки	В %0/0	Торговий обіг	В % %	Організац. витрати	В %0/0
1 чверть року . . .	456	100	1581	100	345	100
2 " " . . .	357	78	1251	85	374	108
3 " " . . .	994	218	2833	148	430	125
4 " " . . .	1525	356	3835	243	515	150

Одже бачимо, що продукційність праці одного робітника за останню чверть року підвищилась в середньому в 3 рази—по випуску книжки—на 256%0, та по торговельному обігові на 143%0 при підвищенні організаційних видатків лише на 50%0.

В додаток до правильного курсу видав-

в центрі й на периферії на 1-е січня 24 року визначався—451 чол., на 1-е квітня—375, на 1-е червня—390, на 1-е жовтня—397, на 1-е січня 25 року—490, а кількість торговельних одиниць з 44 на 1-е січня 24 року збільшилась до 56 на 1-е січня 25 року. Таким чином, кількість виробничого та службового персоналу протягом року не збільшувалась, й навпаки скорочувалась. І тільки на 1-е січня 25 року, за грудень м-ць, кількість співробітників зросла не більш, як на 9%0, в той час, коли кількість торговельних одиниць збільшилась на 27%0, щоб-то пересічно на одну торговельну одиницю кількість службового та виробничого персоналу по волі зменшувалась.

Надбавки до платні на 1-го співробітник в карбованцях по випуску книжки, торговельному обігові та пересічна сума організаційних видатків по чвертях року виявляється

ничої та торговельної політики цей зріст продуктивності апарату ДВУ, раціональна використання його робочої сили та свідомість колективної відповідальності співробітників ДВУ перед радянською суспільністю забезпечують тривалий розвиток та постановку роботи видавництва в дальньому А. Цветков.

УКРАЇНСЬКА КРИТИЧНА БІБЛІОТЕКА.

Українська критична бібліотека, що її видаватиме Державне Видавництво України за редакцією Літературно-Етнографічної Секції Науково-Дослідчої Катедри Історії Української Культури, має своїм завданням освітити в низці випусків літературні явища XIX і XX століть, при чому ці явища розглядатиметься, головним чином, на тлі соціально-економічних відносин, що серед них вони зросли й що їх вони відбили (марксистська метода), при чому серйозне місце в розгляді, як окремих письменників, так само й цілих груп письменників або цілої доби в письменстві відводитиметься й формальній аналізі (формальна метода), але так само в зв'язку з загальним історичним процесом, то клав свій той чи інший відбиток на форму літературної творчості.

Отже, Українська Критична Бібліотека, маючи на меті дати низку монографій і розвідок з поля українського письменства

у найхарактерніших явищах його, в своєму плані спирається на соціально-економічну періодизацію, при чому підкреслює, як дуже важливе побажання, щоб автори в своїх критичних працях звертали серйозну увагу на характеристику соціально-економічного стану доби, класової боротьби, загальну характеристику, світогляду поета, форм і характеру його творчості, а також ідеологій, як наслідку певних суспільних відносин.

Під таким самим ухилом бажано змальовувати й біографію письменника, зв'язуючи її з його літературними засобами.

Відповідне місце необхідно також одводити бібліографії зачепленого в праці питання (або питань).

Бібліотека виходитиме окремими книжечками від двох до п'яти-шести аркушів.

За поясненнями і в загальні докладнішими вказівками авторів запрошують звертатися до Літературно-Етнографічної Секції Нау-

ково-Дослідчої Катедри Історії Української Культури на адресу Державного Видавництва України.

Короткий план «Української критичної бібліотеки».

За редакцією Літературної та Етнографічної Секції Катедри Історії Укр. Культури.

I. Пансько-поміщицька передшевченківська література (класицизм, романтизм, романтизм; соціальне пояснення їх.

З цього погляду можуть бути розглянуті, наприклад, такі письменники: Котляревський, Гулак-Артемовський, Квітка, Гребінка, Куліш та інші.

II. Література кріпацької доби (класово-колективна селянська література і змалювання кріпацької доби у окремих письменників).

а) Соціально-економічні корні класово-колективної селянської літератури.

б) Шевченко в світлі епохи.

в) Шевченко у відношенні до селянської й дрібно-поміщицької ідеології (Кирило-Методіївське Брацтво); Шевченко й Куліш; Шевченко й Костомарів і т. п.

г) Зародки народництва (Марко Вовчок та її літературна школа).

III. Післякріпацька доба. а) На межі романтизму й реалізму (Щоголів та інші), б) Народництво й реалізм, яке вияв дрібно-буржуазної ідеології (Глібів, Руданський, Нечуй-Левицький, Мирний, Грінченко і драматурги: Кропивницький, Старицький, Тобілевич та інші).

IV. Післякріпацька доба в Галичині (Шашкевич, Федькович та інші).

V. Утворення міського й сільського пролетаріату.

а) Класова (колективна) творчість міського й сільського пролетаріату.

б) Змалювання класово-пролетарської ідеології у окремих письменників (Франко, Стефаник, Бордуляк, Маковей—Галичина; Черкасенко і Чернявський—Донбас; Вивниченко—батьрацтво).

в) „Мужицька“ новела (галицька).

VI. Міжкласова інтелігенція та її національні устремління в зв'язку з наступом московського капіталу (Леся Українка, Самійленко, Кониський, Грабовський, Коцюбинський та інші).

VII. Галицький націоналізм і наступ польського капіталу (Василь Пачовський, Кобилянська; Яцків, Лепкий та інші).

VIII. Революція 1905 року та відбиток її в ідеології буржуазно-соціалістичної інтелігенції (Олесь та інші).

IX. Доба реакції. Психологія міжкласової інтелігенції. її відрив од дійсності. Модернізм. Естетизм. (Вороний, Чуприк, Філянський та інші).

X. Жовтень. Зародки нової творчості, боротьба ідеологій і сучасні літературні угруповання (тут мається на увазі дати окремими випусками так про ці угруповання, як і про окремих представників усіх письменницьких асоціацій України: Неокласики, Аспанфуті-АсКК, Плуг, Гарт).

Увага: Всі автори Української Критичної Бібліотеки мусять мати на увазі, що цей план є далеко неповний, він лише в загальних рисах характеризує Українську Критичну Бібліотеку і тому ні в якій мірі не обмежує авторів у виборі теми для своєї праці, даючи в цьому відношенні широкі ініціативи самим авторам.

Увага друга: Порядок розгляду праць для Української Критичної Бібліотеки такий: Працю надсилається рецензентові Літературно-Етнографічної Секції; рецензію обговорюється на засідання Секції і працю або ухвалюється до друку або повертається авторові для обробки, згідно найдокладнішими й найконкретнішими вказівками Секції.

МОНОГРАФІЇ ПРО Г. НАРБУТА.

Державне Видавництво України розпочало справу з великим, що до обсягу й багатим, що до змісту та художнього виконання виданням монографії про Г. Нарбута.

Явище досить серйозне і безперечно заслуговує уваги.

Реальні заходи, яких остаточно вжило Д.В.У. в справі видання цієї монографії (командування відповідних знавців до Ленінграду і Києва, широке листування з людьми, що близько стояли до Г. Нарбута, та з мистцями, що цілком свідомі цієї справи, складання умов на праці) дають право бути певними, що видання носить серйозний характер і має бути досить цікавим та цінним, хоча-б тому, що сам Г. Нарбут являє собою

надто яскраву й значну постать в галузі мистецтва, постать, яку досі ще всебічно не освітлено.

Г. Нарбута, одного з найталановитіших художників-графіків, який належав до тих мистців, що надзвичайно легко й вільно володіли мовою контрастів і завжди вміли знайти потрібний та влучний вираз для тієї чи іншої художньої думки, Нарбута, який створив свій чеканний, упевнений і надто цінний що до технічної досконалості „Нарбутівський стиль“, який весь час дбав про те, щоби давати книжку від її обкладинки до останньої кінцівки, як закінчений мистецький твір,—цього Нарбута давно вже пора всебічно освітити як великого мистця і як

людину, і дати можливість ширше з ним ознайомитись: він створив свою епоху в мистецтві.

В складанні монографії про Нарбута беруть участь такі сили:

1. А. Н. Бенуа—Вступне слово.
2. Ф. Л. Ернст—Георгій Нарбут (життя й творчість).
3. С. Н. Яремич—Петербурзький період в творчості Нарбута.
4. П. І. Нерадовський—Нарбут—художник книжки.
5. Є. Ф. Гольєрбах—Обкладинки Нарбута.
6. В. Воїнов—Нарбут і дитяча книжка.
7. В. Воїнов—Нарбут—майстер акварелі.
8. К. К. Клопотов—Нарбутовський сілуєт.
9. В. К. Опчинський—Книжні знаки Нарбута.
10. М. Кирнарський }
Д. Митрохін } Техніка Нарбута.
С. Чехонін }
11. В. Седляр—Еволюція художніх форм у Нарбута.
12. Д. Щербаківський—Нарбут і староукраїнське мистецтво.
13. Н. Є. Макаренко—Нарбут та його значіння в українському й російському мистецтві.
14. В. Г. Кричевський—Нарбут і Українська Академія Мистецтв.
15. І. Волянський—Нарбут і поліграфічний відділ Українськ. Академії Мистецтв.

16. А. Ф. Серєда—Нарбут і експедиція заготовлення державних паперів.

17. М. Бойчук,
М. Кирнарський,
В. Замйрайло,
Ф. Тройницький,
В. Кричевський,
Є. Лансєре,
В. Кульженко,
І. Манєвич,
Шарлемань

Спогади про Нарбута.

18. Б. Крижанівський—Список Нарбутовських творів.

19. Б. Крижанівський }
і Ф. Ернст } Список видань з Нарбутовими творами.

20. Є. Голєрбах—Бібліографія Нарбута (статті та замітки про нього).

До складу Комісії, що керуватиме виданням монографії Нарбута, увійшли т.т.: Коряк (голова), Врона, Кирнарський і Манєвич. В монографіях має бути вміщено роботи Нарбута всіх періодів, починаючи з 1904 року до 1920, кількістю від 150 до 200 шт. Частину з них буде відновлено в три коліри, частину в кілька фарб і більшість однотипом.

Монографії мають бути видано українською і російською мовами на весні 1925 р. разом і як експонат, для Флорентійської виставки.

Арк. Л-ко.

ЛІТЕРАТУРНІ ОРГАНІЗАЦІЇ.

Перший всеукраїнський з'їзд об'єднаних організацій „Гарту“.

10—15 березня відбувся перший Всеукраїнський з'їзд об'єднаних організацій „Гарту“—Спілки пролетарських письменників, аматорів робітничого театру, музичної й образотворчої групи.

Брали участь у з'їзді гартівські організації: Харкова, Київ, Одеси, Луганську, Краматорську, Константиновку, Черкас. І з дорадчим голосом представники: „Плуга“, донбасівських робкорів „Забой“, миколаївської групи „Октябрь“, Всесоюзна асоц. пролет. письменства і білоруського об'єднання „Маладняк“.

На з'їзді стояла низка питань в справі мистецтва, питань важливого значіння.

Особливо гострих дебатів викликав доклад Ц. Б. „Гарту“, зокрема в пунктах про відносини до інших організацій, до Всесоюдної конференції пролетарських письменників в Москві.

На з'їзді ухвалено новий статут „Гарту“, який є єдиним для всіх секторів гартівської творчості.

Обрано Ц. К. в складі: т.т. Блакитного, Гребінника, Дніпровського, Досвітнього, Ірчана, Коваленка Б., Козицького, Коцюби, Кратка, Кулика, Лісового, Майського, Микитенка, Смолича, Тарновського, Христового, Хвильового та Йогансона.

Другий Всеукраїнський З'їзд спілки селянських письменників „Плуг“.

3—7 квітня відбувся другий Всеукраїнський з'їзд селянських письменників „Плуг“. На порядку денному стояла ціла низка важливих питань, що розглядались у зв'язку з підсумками роботи „Плуга“.

„Молот“.

У Харкові заснувалася спілка пролетарських письменників, що назвала себе „Молот“. Члени спілки переважно комсомольці—письменники і взагалі літературна пролетарська молодь. Ініціатори цієї нової організації є письменники що вийшли з „Гарту“.

Українські курси журналістики.

У лютому місяці в Харкові відкрилися курси журналістики. Зі всієї України з'їхалося 30 чоловік молодих журналістів. Завдання курсів є підвищити кваліфікацію газетних робітників і кинути їх на місця для поліпшення нашої газетної роботи. Програма складається так з загально-освітніх дисциплін (політекономія, економічна політика, економічна географія, література, історія України, історія партії, марксизм, лєнінізм, конституція

та инш.) як і з спеціальних предметів в галузі газетярської справи. Курсанти розбились на два гуртки в залежності від підготовленості. Є два основних гуртки: один по позагально-освітніх дисциплінах, другий—спеціальних. Ці гуртки теж розбиваються кожний на два, один для більш підготованих, другий—для менш.

Робота йде без перебоїв. Працює молодь з захопленням. На курси запрошено кращих лекторів Харкова. Містяться курси в Селянському Будинкові.

БІБЛІОТЕЧНЕ ЖИТТЯ.

В БІБЛІОТЕЧНОМУ ПІДВІДІЛІ ГОЛОВ-ПОЛІТОСВІТИ УСРР.

Зразковий каталог.

Закінчено складанням і здано до друку зразковий каталог для комплектування селянських бібліотек під назвою „Селянська бібліотека“. Каталог має понад 900 назв книг з питань с.-г., природознавства, суспільствознавства, радянського будівництва, антирелігійної пропаганди та художньої літератури. Книги взято переважно друковані українською мовою (65⁰ 0) й розподілено їх що до приступності на три категорії: для малописьменного, для письменного й для інструктора.

Бібліотечний семінар.

Складено програмі переведено організаційну підготовку до Всеукраїнського бібліотечного семінару. Семінар розраховано на підготовку окружних і районних політосвіт-бібліотекарів в кількості 50 чоловік. Потреба в таких робітниках на Україні надзвичайно гостра—особливо в зв'язку з майбутньою адміністративною реорганізацією (перехід на округи). Зараз семінар розпочинає свою роботу.

Всеукраїнський бібліотечний з'їзд.

Призначено скликання приблизно в травні місяці б. р. Всеукраїнського бібліотечного з'їзду. Послані на місця циркуляри з пропозицією висловити свої міркування відносно тих питань, адміністративних, організаційних та методичних в справі бібліотечного будівництва на Україні, які бажано було-б обговорити на зїзді.

Зв'язок з книжковою Палатою.

Між бібліотечним підвідділом і Українською Книжковою Палатою встановлено

згоду відносно шифрування книг, що їх бібліографується Книжковою Палатою. Шифр матиме необхідний в межах потреб масових бібліотек класифікаційний десятковий індекс і топографічний знак. Для практичного використання „Літопису Українського Друку“ на місцях, яко біжучого підручника до класифікації та засобу до спостереження за всією українською книжковою продукцією, Українська Книжкова Палата по згоді з бібліотечним підвідділом буде систематично постачати безплатним примірником „Літопису“ всі окружні бібліотеки України.

БІБЛІОТЕКА, ЯК ЧИННИК ПОШИРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.

Тепер стало загально-визнаною істиною твердження, що бібліотека—основна форма зміцнення наслідків загально-масової політосвітньої роботи, що об'єднує удосконаліші форми цієї праці. Не зміцнившись книгою, не розбуркавшись впливом бібліотечним, лікнепівська праця, наприклад, замисів розвиватися підлягла б масовому рецидивові. Ще більшої ваги набуває бібліотека що до ліквідації неписьменності в царині української мови, українознавства, української культури. Велика сила людей, що ліквідують свою неписьменність у цій царині вже знає, як користуватись, або використовувати книгу. Зрозуміла річ, що найменша спроба опанувати цю справу потребує, щоб зверталися самостійно до книги й до бібліотеки.

Крім цього, бібліотека зможе, ба й мусить за своєю ініціативою розвинути власну діяльність, допомагаючи навчанню української мови, пропагуючи українську книгу, літературу, вживаючи різних заходів, щоб зацікавити українознавством.

Нижче наведено розроблені й розіслані Головополітосвітою бібліот. п/в. інструкції на відзначені цілі.

Інструкція про українізацію бібліотек.

З метою найскорішого проведення українізації міських та сільських бібліотек, політосвітам та центральним бібліотекам належить керуватися такою інструкцією:

1. Поповнення бібліотек українськими книгами:

а) При поповненні сільських бібліотек усіх зразків повинно бути не менше 75% книг українською мовою.

б) Центральні бібліотеки повинні обов'язково набувати по мірі можливості всі книжки й періодичні видання українською мовою, що виходять знову.

в) При поповненні клубних бібліотек, постачання українськими книгами мусить провадитись відповідно кількості масових читачів на українській мові.

г) При фонді мандрівних бібліотек у містах і в кожній мандрівній бібліотеці мусить бути досить книжок для робочих, що бажають читати українською мовою.

2. Діловодство.

Усе діловодство всіх бібліотек ведеться українською мовою.

3. Вивчення української мови бібліотечними робітниками.

а) Бібліотечні об'єднання організують курси для вивчення української мови і літератури. Політосвіти мусять знайти за для цього необхідні кошти.

б) Міські бібліотекарі мусять до 1 жовтня 1925 року оволодіти цілком українською мовою, та ознайомитися з головними творами народної та класичної і сучасної української літератури.

в) На село можна командувати, як бібліотекарів, тільки осіб, що досить знають українську мову, згідно з висновками комісії, що організується з цією метою при бібліотечних об'єднаннях.

4. Зовнішній вигляд бібліотеки:

а) Вивіски міських бібліотек пишуться українською мовою.

б) В кожній бібліотеці треба вивісити портрети вождів революції на Україні та письменників.

в) При проведенні агіткампаній у міських бібліотеках—все пишеться виключно українською мовою.

Заст. Голови (Канцелярський).

Зав. Клубвідділом (підпис).

Секретар (Зікеєв).

Обіжно.

До державних, центральних та губерніяльних і округових бібліотек Головополітосвіти України.

Копія до Губ і Окрполітосвіт.

В додаток до інструкції про українізацію бібліотек, що було надіслано на місця від 2 VIII 24 року і в порядку методичних вказівок для практичного здійснення бібліотеками українізації, Головополітосвіта визнає за необхідне:

1. Періодичну організацію бібліотеками вечірок, що їх присвячено характеристиці та популяризації українських письменників (класиків та сучасних).

2. Систематичну організацію вечірок живої бібліографії творів українського друку (українських наукових та белетристичних книг) з експонуванням цих книг.

3. Організацію кутків, вітрин та вистав українських друкованих новин, що їх добуває бібліотечка.

4. Складання тематичних і предметових каталогів української літератури, яка вступає до бібліотек.

5. Систематичне складання невеликих анотаційно-рекомендаційних списків українських книжок, що їх бажано просунути до маси.

6. Коли читач знає українську мову, треба дбати, щоб задоволити його потреби українською літературою, переважно перед російською.

7. В разі організації бібліотекою читок, усних та живих часописів і т. инш. проводити ці заходи переважно українською мовою.

8. Організувати гуртки читачів для вивчення української літератури та українознавства.

9. Встановити тісний зв'язок з місцевими научно-учбовими, суспільними, літературними та іншими українськими організаціями (наприклад „Плуг“, „Гарт“ і т. инш.), щоб обслуговувати їх українською літературою та використовувати ці організації при переведенні бібліотекою зазначених раніш заходів.

10. Всі заходи, що провадить бібліотека в порядку здійснення українізації провадяться з відома і під керівництвом відповідних політосвіт.

11. Надалі, з одержанням цього, у відчитих бібліотек, поставляти звістки про кількість і якість роботи бібліотек в справі українізації.

Заст. голови (Канцелярський).

Зав. клубн. від. (підпис).

Секретар (Зікеєв).

З ЖИТТЯ ХАРКІВСЬКИХ РОБІТНИЧИХ КНИГОЗБІРЕНЬ.

Рік життя Харківських книгозбірень 23—24 рік був першим роком, коли книгозбірні мали якийсь певний бюджет і це дало можливість не тільки поширити роботу, але й дати лад невеликому господарству книгозбірень—відремонтувати помешкання, печі, купити палива, гасу, лампи, де можна провести електрику, купити баки для води, кухлі, віники (бо в книгозбірнях часто й віника власного не було, тільки книжки без читача та бібліотекар в ролі фараонівського „великого хранителя книг“).

Прибравшись, натопивши печі, запаливши лампи, книгозбірні взялись за роботу з читачем. А як бібліотека Губполітосвіти заходилась систематично поповнювати книгозбірні новими книжками (ще й у палітурках), то читач туди лавою посунув.

Установ в розпорядженні бібліотеки було 24, з них 8 районних, 14 клубних, агітбаза на біржі праці й хата-читальня в Григоровці. Пророблено в них таку організаційну роботу:

1. Переведено облік і поповнено інвентаря, вправлено в палітурки до 30% старих книжок.

2. Переведено облік і поповнення нових книжок. Поповнено переважно відділи красного письменства, соціально-економічний, природознавства та антирелігійний. Книжки давали вже в палітурках. Кожна більша книгозбірня одержала 1000 книжок.

3. Книгозбірні переведено на десятичну систему, складено нові каталоги.

4. Перевірено й збільшено штат книгозбірень, виділено окремих завідателів читалень.

5. Що тижня скликались наради завідателів бібліотек та читалень; на цих нарадах розглядали здебільша питання бібліотечної практики. Цих нарад за рік відбулося 45. Крім того, працювало „Бібліотечне об'єднання“ та його виборний орган Бібліотечна рада. Бібліотечна рада скликала за рік 12 конференцій. На них обговорювалися здебільша питання про переведення агіт-кампаній та інші питання політ-освітньої роботи.

В галузі політ-освітньої роботи було пророблено досить широку роботу. Книгозбірні брали участь в усіх агіт-кампаніях. Особливо добре переведено кампанії „Жовтневої революції“, „Червоної Армії“, „День робітниці“, „Паризької Комуни“, „Лютневої революції“, „Ленського розстрілу“, „1-е травня“, „Липневі дні“, „День кооперації“, „10-ти роковини імперіалістичної війни“, „Юнацький день“.

1-го травня у парку та на гіподромі було влаштовано спільними силами кутки книгозбірень, прикрашені гаслами й плакатами, де виставлялось літературу, давались читати газети й книжки.

Крім цих агіт-кампаній, книгозбірні влаштовували колективно знову, уже разом з ін-

спектурою Губполітосвіти, зразкову хату-читальню до губерніального з'їзду рад. Ця хата-читальня являла собою великий покій перегорожений на дві половини так, що кожна була не більша, як звичайна селянська хата. В одній з них була зразкова школа лікнепу з плакатами, гаслами, букварями й іншим шкільним приладдям. В цій самій хаті військовий куток і мандрівне кіно. У другій було два клубних кутки—куток Леніна і куток КІМ'а, музейний куток і на решті книгозбірень й читальня. Читальня—стіл—на йому кілька газет, журналів, сільсько-господарських poradників. Книгозбірня-шафа, у ній дві полиці з книжками, зашифрованими по десятичній системі й поділені на відділи. Внизу у шафі приладдя—картки для каталогу, папер білий і кольоровий, атрамент чорний і кольоровий для плакатів—і в поясненнях показується, як на селі самому бібліотекареві зробити плакат, або рекомендаційний список. На стінах рекомендаційні списки, гасла, обкладинки книжок, вирізки з газет, вітрина з новою популярною літературою по сільському господарству. На столі—зразки інвентарної книжки, каталогу, абонементів, формулярів книжок. Тут же черговий бібліотекар, який це все показував делегатам з'їзду, даючи відповідні пояснення. Так само тільки в трохи менших розмірах було влаштовано куток до з'їзду КІМ'у.

Де-які книгозбірні взяли шефство над селянськими книгозбірнями (5 і 4 районів, і клубна—при клубі ім. Леніна).

Багато уваги звертали і звертають книгозбірні на пропаганду ленінізму. В усіх книгозбірнях є Ленінські кутки, в яких матеріал—цитати з творів Леніна—міняється при кожній агіт-кампанії.

Де-яким книгозбірням пощастило зорганізувати читачів в гуртки „Друзів книги“ та „Друзів книгозбірень“ і повести з ними досить активну роботу. Такі гуртки були в 4, 5, 7 і 3-й районних книгозбірнях і в клубних „Скороход“, „Ім. Леніна“, „Молодой Большевик“ і „Павловский районный“. До того, через те, що клубна сітка дуже мала, через те, що вона не охоплює ще робітничого населення міста, книгозбірням доводилось і доводитись брати на себе велику частину клубної роботи, а це дуже відбивається на роботі читалень. З початку року читальня являла собою здебільша збіговисько хлопців, які заходили туди погрітись, випалити цигарку й побалакати з приятелями, не без ужитку „бога й мами“. Коли виділено було окремих завідувачів читалень, їм довелося найперше подбати й про цю групу. Отже,—мусіли взятись за клубну працю. Так було в 3-й районній книгозбірні, де зараз ці самі хлопці (молодь з заводу „Серп і молот“) складають кілька досить активних гуртків, так

само було й 7-й районів. Отже, читальні не тільки вели свою безпосередню роботу—роботу з газетою в формі голосного читання, вирізок, папок то-що, але взяли на себе суто-клубну роботу—організацію гуртків, організацію розваг. Наприклад, 3-я районна книгозбірня влітку перенесла свою роботу в сад—при Краснозаводському театрові, і там не тільки читали газети й журнали, але невпинно грали в шахи й шашки. Ввела в свою роботу шашки й 4 районна книгозбірня, навіть на зимовий період. В 3-й, в 5-й і в 7-й район. Книгозбірнях працюють крім бібліотечних гуртків, ще хор-і драмгуртки, політ-і профгуртки. Визначається вже й деяка робота, напр. профгурток при 5-й районній книгозбірні склав папку вирізок з газет і з ілюстрованих видань в справі продукційності праці—дуже гарно й вдумливо зроблену. Через всю цю роботу читачів побільшало на 200 відсотків.

Цифрові дані про роботу такі: всіх читачів 7.000, з них робітників 1.500, учнів 1.200, решта—родини робітників, радянські робітники. Відвідувань 171.346; з них робітників

кваліфікованих і некваліфікованих, селян, червоноарм. 23287; жінок робітн. 12803; учнів 19984; решта—46956, при чому в це число входить і досить численна група безробітних підлітків. Книжок для читання видано 191.180, з них антиреліг. і природ. 9104, соц.-політ. 26947, красного письменства 75878, дитячих 39715, і инш. 40136. Відвідування абонементу на 1 книгозб. 72 ч. на день влітку і 129 взимку. Відвідування читальні влітку 20 чол. на день, зимою 50 ч.

Отже, можна вважати, що цей рік—рік помітних досягнень в житті книгозбірень; вступивши в новий 25- 26 рік з таким „активним балансом“, книгозбірні мали змогу розвинути свою роботу, і це помітно на роботі і півріччя, але про це казатимемо далі.

Ф. Вітківська.

П'ятидесятиріччя Одеської бібліотеки.

15-го березня 1925 року урочисто було відсвятковано п'ятидесятирічний ювілей Одеської Центральної губерніяльної бібліотеки.

В УКРАЇНСЬКІЙ КНИЖКОВІЙ ПАЛАТІ.

Доставка видань до Української Книжкової Палати.

З початку 1925 р. Українською Книжковою Палатою запроваджено нового засобу доставки обов'язкових примірників видань. Всі друкарні в УРСР надсилають свої видання поштою безпосередньо (цеб-то без передачі через які-небудь місцеві установи). Органами Центрального Управління по справах друку Укрголовліт одержано наказу давати дозвіл на випуск видання з друкарні тільки за пред'явленням друкарнею поштового квитка про надіслання обов'язкових примірників до Книжкової Палати.

Обов'язковий примірник.

За постановою ЦВК СРСР і Колегії Наркомосвіти УСРР в число книгозберігальників, які одержують обов'язкові примірники всіх видань УРСР, внесено Інститут В. І. Леніна, та Інститут К. Маркса й Ф. Енгельса при ЦВК СРСР в Москві.

Обов'язкова попередня індексація.

Українською Книжковою Палатою в Харкові провадиться т. з. попередня індексація всіх книг та журналів, які друкуються друкарнями м. Харкова. В Києві таку саму роботу провадиться Інститутом Книгознавства. Кожне видання виходить з друку з шифром за міжнародньою десятковою системою бібліографічної класифікації. В такий спосіб, бібліотекарі, що користуються десятковою системою, позбавляються від марнування часу на класифікацію книжок, які до них

надходять. Українська Книжкова Палата звернулася до Одеської Центрально-Наукової та Катеринославської Державної Бібліотек з проханням про переведення подібного засобу в цих містах, після чого не менш, як 80% найбільш цінного друкованого матеріалу по всій Україні буде виходити з готовим бібліотечно-бібліографічним шифром. Досвід введення індексації в обов'язковому порядку є першим в світі.

Статистика друку.

Колегією Наркомосвіти УРСР ухвалено організувати при Українській Книжковій Палаті центральне бюро статистики друку. Завданням бюро є статистика друкованого виробництва (книг, журналів, нот, газет, графіки й т. и.), що її найголовнішим матеріалом є видання, які одержує УКПалата від усіх друкарень УРСР, і статистика книжкового торгу. Матеріалом для останньої будуть служити звіти книговидавництва і контрагентств друку, а також спеціальні обсліди, які провадитиметься в контракті з Центральним Статистичним Управлінням і Наркоматом Внутрішньої Торгівлі.

Перехід до Укрголовліту.

За постановою Президії Укрголовнауки Українська Книжкова Палата, як центральний орган Наркомосвіти по державній бібліографії та статистиці друку, приєднується до центрального апарату Наркомосвіти, яко відділ Головного Управління по справах літератури та видавництва. Колегія Наркомосвіти цю постанову ухвалила. Сполучення з Укр-

головлітом забезпечує контроль за вчасністю та повнотою постачання УКПалати й дає можливість з'єднати роботу, що до учоту видавничої продукції й регулювання видавничого діла на Україні.

Помешкання для Української Книжкової Палати.

В-осени 1924 р. УКПалата мусіла звільнити будинок по вул. Раднаркому, що вона в ньому перебувала, і перейти до будинку Наркомосвіти. Перед Вищою Житловою Комісією при ВУЦВК піднесено питання, що до необхідності закріплення за Палатою спеціального будинку.

Експедиційна праця Української Книжкової Палати.

В зв'язку з загальним зростом видавничої справи на Україні, а також зі збільшенням

зв'язку з місцями Українською Книжковою Палатою (Палата провадить листування зі 120 поліграфічних підприємствами УРСР безпосередньо) значно збільшилася експедиційна праця УКПалати, що до постачання книгозберігачів. Такі цифри характеризують зріст цієї роботи:

Розіслано УКПалатою (в друкарських одиницях):

В 1922 р. 100.000

„ 1923 „ 195.905 (96%)

„ 1923/4 опер. р. . 347.896 (248%)

Таке збільшення матеріалу, який прибуває до УКПалати, викликає потребу переглянути склад комплектів обов'язкових примірників. Так, де які бібліотеки не мають потреби в одержанні газетного, аркушового матеріалу. За рахунок зменшення числа обов'язкових примірників цього матеріалу, УКПалата вживає заходів, що до регулярної надсилки книжок та журналів.

НАУКОВІ ЗАКЛАДИ.

В Українському Марксистському Інституті.

Крім чергової роботи семінарів (економічного, історичного, філ.-соціологічного) в У.М.І. відбуваються періодичні збори „громади матеріалістів“, в яку входять всі дійсні члени У.М.І., аспіранти і лектори Харківських Вузів.

Найцікавіші збори відбулися 10/II-25 р. На порядку денному стояло питання про „Фрейдизм і марксизм“. Першим доповідачем виступив, т. Тонхлієвич, співдоповідач т. Соколяньський.

Доклад викликав жваву дискусію.

Т. С.

ПО ЗАКОРДОННИХ ЖУРНАЛАХ.

Українська мова в європейських філологічних журналах.

На перше місце серед періодичних видань, що віділяють увагу українській мові й питанням, що зв'язано з нею, слід поставити пражське *Slavia*, філологічний журнал, що друкує статті всіма слов'янськими та найважливішими європейськими мовами. Українською в ньому, проте, друкуються лише рецензії П. Бузука та Ст. Смаль-Стоцького.

Із матеріалів, що мають інтерес для українців, можна відзначити по черзі з 1 числа журналу (4 випуску 1922—1923 р.р.): Н. Дурново. „К истории звуков Русского языка“ — про сполучення *ки* з загальнослов'янським *кы* у Галицькій Четвероевангелії 1144 р. (одна із найстаріших пам'яток, що має вплив української мови); далі докладний розгляд збірника „Тарас Шевченко“. Збірник за редакцією Григорюка і П. Філіповича, вид. Держвидав, Київ 1921 р., в статті Смаль-Стоцького чеською мовою написаній; відповідно до характеру збірника, збоку мови стаття зачіпає лише окремі зауваження рецензента; — коротеньку розвідку найбільшого авторитета в галузі слов'янської старовини Л. Нідерле з приводу праці О. Шахматова — „О древнейших судьбах русского

племени“; стаття освітлює питання про поділ східно-слов'янської галузі.

Про науку на Україні дає звіт Смаль-Стоцький — „Українська Академія Наук у Києві (чеською мовою) та Р. І. — „Кілька повідомлень про роботу в галузі слов'янської філології в теперішній Україні“ (чеською мовою) — статтю написано на підставі даних „Науки на Україні“ (ч.ч. 1—4).

У II-му томі (1923) української мови торкаються рецензії Ю. Полівки на „курс історії Української мови“ проф. Огієнка, „Нарис з історії української мови“ І. Свенціцького та „Граматику української мови“ д-ра Сімовича; тут-же вміщено його замітки з приводу брошур Гусьного „Язикові питання в Підкарпатській Русі“ та О. Волошина „Про письменний язик Підкарпатських Русинів“. Висновок Полівки, що до зазначеного зводиться до того, що „Населення цієї країни само має право вирішувати яку мову треба завести в школі та в установах. Наука має тільки довести, що підкарпатський народ — малоруська галузь, що він є частиною малоруського чи українського народу“ (реп. чеською мовою).

В III-му томі (вип. 1-му 1924 р.) вміщено рецензію українською мовою П. Бузука на

„Нариси з історії Української мови“ акад. Ол. Шахматова—Аг. Кримського. У вип. 2—3 (1924) докладний розбір двох праць Вс. Ганцева „Характеристика поліських дифтонгів і шлях їх фонетичного розвитку“, та „Діалектологічна класифікація українських говорів“, що написав Ст. Смаль-Стоцький.

В. Archiv für slawische Philologie, з XXXVIII тому (1922 р.), що перейшов од Ягіча до редакції Е. Бернекера, до „Україніса“ можна віднести „Спостереження над стилем пісні про Ігоря“ С. Гофмана. Варто згадати, що в

попередньому XXXVII томі (1918—1920), який тільки тепер надійшов до нас, є серйозний розбір відомої праці Смаль-Стоцького та Гартнера „Grammatik der ruthenischen (ukrainischen) Sprache“, що належить перу Ягіча.

Серйозний польський лінгвістичний журнал „Rocznik Slawistyczny“ у IX томі, що вийшов після війни, вмістив скеровану проти шахматовської концепції споріднення мов східно слов'янської галузі статтю Лера-Сплавинського та його-ж розбір „Нарисів“ Свенціцького.

Б.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

І. У попередньому Ч. (2) журналу „Нова Книга“ було надруковано статтю за підписом Л. К. „Державні книгозбірні України, їхній книжковий склад і діяльність“. З технічних умов статтю було вміщено зі скороченням і без попередньої коректури автора. Наслідком цього допущено такі неточності.

1. На стор. 18 перший абзац ізнизу треба читати: „Українська література в держ. книгозбірнях (відповідно до кількості їхнього

книжкового інвентаря) в середньому ставить не більше 2⁰/₀.

2. На стор. 16 другий абзац зверху—замість слова „монографії“ треба „біографії“ (а до підручників додати:—з різних наукових питань).

3. На стор. 19—вставити, пропущені дані про професійний склад, без чого змінюється уявлення про контингент відвідувачів Маркс. Каб. (при Київськ. Б-ці ім. Р.К.П.).

СОЦ. СКЛАД								РОД ЗАНЯТЬ										
Усіх	Робітн.		Селян		Інтеліг.		Інших		Робітн. фаб. зав. підпр.		Техніч. служб.		Військ. служб.		Тих, що вчатьс я особ ро- зум. праці		Інших	
1193	225	19%	113	9%	709	5%	146	12%	53	4,5%	141	12%	15	1,2%	876	72,5%	108	9,8%

4. На стор. 16, другий абзац. Катеринославську держ. книгозбірню помилково віднесено до тих, що одержують обов'язковий екземпляр СРСР. Ця книгозбірня одержує поки обов'язок екземпляр лише УСРР.

II. В статті „Статистика видань“ в. ч. 2 „Нової Книги“ трапилося де-кільки друкарських помилок. Так, в рядку 20-му замість

„готичну“ надруковано „грецьку“, в підпису автора замість „М. Годкевич“ надруковано „Л. Годкевич“.

Листування.

Тов. А. Бурносу. Стаття „Дайте книгаря“ піде у черговому числі нашого журналу.

**ЗА ЗГОДОЮ
ДЕРЖАВНОГО ВИДАВНИЦТВА УКРАЇНИ
з Українською Центральною Книжковою Палатою,
ЖУРНАЛИ**

НОВА КНИГА

ТА

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОГО ДРУКУ

МАЮТЬ ВИХОДИТИ ЗА ОБ'ЄДНАНОЮ РЕДАКЦІЄЮ.

„Нова Книга“ вміщує

статті по питаннях видавничої і книготоргової політики та бібліотечної справи.

Огляди літератури зі спеціальних питань, **бібліографічні підсумки, реферати** новин художньої та наукової літератури.

Критичні анотації (отзиви) до всіх видань України, що виявляють собою загальний інтерес.

Хроніка книжкової торгівлі, бібліографічної та бібліотечної роботи, інформації про життя видавництва, літературних, художніх та наукових організацій.

Листування з читачем. — Законодавство в справах друку.

„Літопис Українського Друку“

орган державної бібліографії УРСР подає перелік всіх видань, що виходять в межах України

Увага:

Від 1925 року матеріал розбито на групи (художня, масова, дитяча, наукова літ. і т. и.), що **полегшує користування ним.**

В інтересах бібліотек, до опису додається індекс за десятковою системою міжнародної бібліографічної класифікації, погоджений з *Головполітосвітою*, і топографічний знак за Кеттером.

Обидва журнали виходять під загальним керівництвом Відділа Друку Ц. К. КП(б)У.

Д.В.У. вживає заходів що до поліпшення монтажу, до здешевлення і регулярного виходу в світ „Нової Книги“ та „Літопису Українського Друку“.

Подробиці в об'явах та проспектах.

Пільгові умови—для тих, що передплачують обидва часописи.

**Об'єднана редакція журналів
„Нова Книга“ та „Літопис Українського Друку“.**

Адреса редакції: Харків, Площа Рози Люксембург, 23.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО УКРАИНЫ

ГЛАВНАЯ КОНТОРА ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ

пл. Р. Люксембург, № 23.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА БОЛЬШУЮ ЕЖЕДНЕВНУЮ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКУЮ ЕВРЕЙСКУЮ ГАЗЕТУ

„ДЕР ШТЕРН“

Орган Центрального Комитета Коммунистической
Партии Украины и Всеукраинского Совета
Профессиональных Союзов

1-й номер выйдет 15-го мая 1925 г.

Каждый еврейский рабочий,
служащий,
крестьянин,
кустарь,
должен иметь газету
„ДЕР ШТЕРН“

Международная информация, советское строительство, рабочая жизнь, быт кустаря, жизнь крестьянина, и л л ю с т р а ц и и, статьи, корреспонденция рабочих, кустарей, крестьян.
Декреты, хроника и т. д.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА:

на 1 месяц	1 руб. — коп.,
„ 3 месяца	2 „ 75 „
„ 6 месяцев	5 „ 25 „
„ 12 месяцев	10 „ — „

Для рабочих, служащих, кустарей и по коллективной подписке 75 коп. в месяц.

Заказы и подписка на газету принимаются
в ГЛАВНОЙ КОНТОРЕ ПЕРИОДИЧЕСКИХ
ИЗДАНИЙ ГОСИЗДАТА УССР.

Харьков, площадь Розы Люксембург, № 23.

ЦЕНТРАЛЬНАЯ КОНТОРА
ГОСИЗДАТА УССР
№ 175198

